

Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. listopadu 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon proti francouzskému státu, věc C-354/90, Recueil 1991, I-5505¹

Klíčová slova:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená francouzskou Conseil d'État. Státní podpora – Výklad poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy – Zákaz provedení zamýšlených opatření

Předmět:

O výkladu poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS

Skutkové okolnosti:

ZPRÁVA K JEDNÁNÍ
předložená ve věci C - 354/90

I – Skutkové okolnosti a řízení

1. Během vyšetřování vedeného v rámci řízení na základě čl. 93 odst. 2 Smlouvy o EHS, týkajícího se činnosti a zásahů Fonds d'intervention et d'organisation des marchés des produits de la pêche maritime et des cultures marines (dále jen „FIOM“) v odvětví mořského rybolovu, požádala Komise v červenci roku 1984 francouzské úřady, aby jí sdělily podrobná pravidla pro výběr poplatku zavedeného výnosem č. 75-22 ze dne 13. ledna 1975 mimo jiné ve prospěch FIOM, přičemž měly rozlišit zejména mezi zdaněním domácích výrobků a výrobků dovezených. Poté, co francouzské úřady předaly svou odpověď Komisi, ji v prosinci 1984 informovaly o přípravě nového výnosu zavádějícího poplatky ve prospěch FIOM. Úřady zvláště upřesnily, že daňové sazby stanovené pro výrobky dovezené nebo dopravené na břeh na francouzské území zahraničními rybářskými loděmi budou nižší než daňové sazby používané pro francouzskou produkci. Tento nový výnos byl zveřejněn v *Journal officiel de la République française* ze dne 12. ledna 1985 (výnos č. 84-1297 ze dne 31. prosince 1984).

Vzhledem k pochybám, které vyjádřila Komise, pokud jde o slučitelnost tohoto poplatku se Smlouvou o EHS, přišla francouzská vláda s novými upřesněními a sdělila texty výnosů, jakož i mezirezortní vyhlášky ze dne 15. dubna 1985, která stanoví výši poplatků (publikováno v *Journal officiel de la République française* ze dne 20. dubna 1985). Během měsíce října 1985 přijala Komise negativní rozhodnutí ukončující řízení zahájené roku 1982, pokud jde o finanční podporu, jež je předmětem sporu před překládajícím soudem.

2. Dne 21. června 1985 Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon podaly u Conseil d'État de la République française (Státní rada Francouzské republiky) návrhy směřující ke zrušení mezirezortního výnosu ze dne 15. dubna 1985, kterým se provádí výnos č. 84-1297 ze dne 31.

¹ Jednací jazyk: francouzština

prosince 1984, zavádějící poplatky. Na podporu svého návrhu se dovolávají zejména toho, že došlo k porušení poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS.

3. Podle čl. 93 odst. 3 Smlouvy

„Komise musí být včas informována o záměrech poskytnout nebo upravit podpory, aby mohla podat svá vyjádření. Má-li za to, že takový záměr není s ohledem na článek 92 slučitelný se společným trhem, zahájí neprodleně řízení podle odstavce 2. Dotyčný členský stát neprovede zamýšlená opatření, dokud Komise v tomto řízení nepřijme konečné rozhodnutí.“

4. Conseil d'État Francouzské republiky usoudila, že podstatou sporu je otázka týkající se výkladu poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS, a dne 26. října 1990 rozhodla podle článku 177 Smlouvy o přerušení řízení, dokud Soudní dvůr nerozhodne o otázce, zda

„... je třeba poslední větu čl. 93 odst. 3 Smlouvy ze dne 25. března 1957 vykládat tak, že ukládá orgánům členských států povinnost, jejíž nesplnění postihuje platnost opatření, jimiž je prováděna podpora, s ohledem zejména na následné nařízení Komise prohlašující tato opatření za slučitelná se společným trhem“.

5. Předkládací usnesení bylo zapsáno v kanceláři Soudního dvora dne 30. listopadu 1990.

6. Podle článku 20 Protokolu o statutu Soudního dvora EHS byla předložena písemná vyjádření:

- za vládu Francouzské republiky ministerstvem zahraničních věcí, zastoupeným Jeanem-Pierrem Puissochetem, jako zmocněncem, a Géraudem de Bergues, jako zastupujícím zmocněncem vlády,

- za Komisi Evropských společenství Antoninem Abatem, hlavním právním poradcem, a Michelelem Nolinem, členem její právní služby, jako zmocněnci.

7. Po vyslechnutí zprávy soudce zpravodaje a stanoviska generálního advokáta rozhodl Soudní dvůr zahájit ústní řízení bez dokazování.

II – Shrnutí písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru

8. Podle *francouzské vlády* skutečnost, že členský stát porušil povinnost stanovenou poslední větou čl. 93 odst. 3, neovlivňuje platnost opatření provádějících zamýšlenou podporu.

9. Na podporu tohoto tvrzení připomíná francouzská vláda judikaturu Soudního dvora (rozsudky ze dne 15. července 1964, *Costa v. Enel*, 6/64, Recueil s. 1141; ze dne 19. června 1973, *Capolongo*, 77/72, Recueil s. 611; ze dne 11. prosince 1973, *Lorenz*, 120/73, Recueil s. 1471; ze dne 22. března 1977, *Steinike a Weinlig*, 78/76, Recueil s. 595; a ze dne 14. února 1990, *Francie v. Komise*, C-301/87, Recueil s. I-307) a následně z ní vyvozuje, že poslední věta čl. 93 odst. 3 Smlouvy je přímo použitelná, zatímco ostatní ustanovení článků 92, 93 a 94 Smlouvy o EHS nevytvářejí práva pro jednotlivce, s výjimkou případů, kdy bylo přijato rozhodnutí Komise (nebo popřípadě akt Rady na základě článku 94). U vnitrostátních soudů může být požádáno o výkon rozhodnutí Komise, které prohlašuje předmětné opatření za slučitelné či neslučitelné se společným trhem. Z této judikatury Soudního dvora vyplývá, že vnitrostátní soud má povinnost dohlížet na dodržování zákazu stanoveného poslední větou čl. 93 odst. 3 Smlouvy, a to až do rozhodnutí Komise. Jakmile Komise přijme rozhodnutí, může vnitrostátní soud použít pouze toto rozhodnutí.

10. Francouzská vláda se odvolává na rozsudek Soudního dvora ze dne 2. července 1974, Komise v. Itálie (173/73, Recueil s. 709), a tvrdí, že nikdy nebylo zřejmé, že by Komise byla povinna prohlásit podporu za neslučitelnou se Smlouvou pouze na základě skutečnosti, že nebyl dodržen čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Praxe prováděná Komisí ostatně toto tvrzení potvrzuje. Podobně není Komise povinna vyžadovat náhradu části podpory, která již byla vyplacena při nedodržení zákazu stanoveného čl. 93 odst. 3 Smlouvy, a to i v tom případě, kdy se předmětný režim nakonec ukáže jako neslučitelný se Smlouvou (viz rozsudek ze dne 15. listopadu 1983, Komise v. Francie, 52/83, Recueil s. 3707).

11. Francouzská vláda soudí, že tvrzení zastávané Komisí o tom, že podpory jsou protiprávní „per se“, nebylo Soudním dvorem v jeho výše uvedeném rozsudku ze dne 14. února 1990, Francie v. Komise, přijato. Z tohoto rozsudku zejména vyplývá, že Komise je povinna věcně zkoumat slučitelnost státní podpory se společným trhem, a to i když stát nedodržel zákaz stanovený poslední větou čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Komise tedy nemůže prohlásit státní podporu za neslučitelnou se společným trhem pouze z důvodu porušení tohoto ustanovení. Soudní dvůr přiznal Komisi právo přikázat dotyčnému členskému státu odložit vyplacení sporné podpory, dokud není znám výsledek jejího přezkumu. Pokud se tomu dotyčný stát nepodřídí, může se Komise obrátit přímo na Soudní dvůr a konstatovat porušení Smlouvy a zároveň pokračovat ve věcném zkoumání slučitelnosti podpory se společným trhem. Z uvedeného rozhodnutí Soudního dvora dle francouzské vlády vyplývá, že vnitrostátní soud nemůže zrušit rozhodnutí členského státu pouze z důvodu nesplnění procesních pravidel článku 93. V případě, že došlo k tomuto nesplnění, je Komise povinna pokračovat ve věcném zkoumání podpory, aby případně uznala její slučitelnost se Smlouvou. Vládní komisař, pan Fouquet, při projednávání před francouzskou Conseil d'État nicméně prohlásil: „nevíme, proč by vnitrostátní soud měl členskému státu, v případě, kdy byla podpora uznána za slučitelnou, nařídít zásadu legality, již Soudní dvůr odmítl na členský stát použít, zatímco Komise jej o to žádala.“

12. Závěrem francouzská vláda navrhuje Soudnímu dvoru odpovědět na předběžnou otázku francouzské Conseil d'État tak, že poslední věta čl. 93 odst. 3 Smlouvy musí být vyložena v tom smyslu, že neukládá členským státům povinnost, jejíž pouhé nesplnění postihuje platnost vnitrostátních opatření provádějících podporu .

13. Z hlediska Komise vyžaduje otázka položená předkládajícím soudem odpověď, která zachovává a posiluje přímý účinek poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Bez tohoto přímého účinku a jeho důsledků na vnitrostátní správní orgány, vnitrostátní soudy a jednotlivce by Komise téměř neměla pravomoc bránit se protiprávním praktikám, které jsou často prováděny některými členskými státy. Zákaz zavedený poslední větou čl. 93 odst. 3 i bezpodmínečná povinnost, která z něj vyplývá pro členské státy, vycházejí z uspořádání článku 92, a zejména z výlučné kompetence, kterou článek přisuzuje Komisi. Ve svém prvním odstavci stanoví tento článek zásadu obecného zákazu podpor. Podpora je vyloučena ze zákazu pouze po přezkumu Komisí a v případě, že vyhovuje výjimkám stanoveným v čl. 92 odst. 2 a 3 Smlouvy. Neexistuje-li výslovné povolení Komise, jsou podpory zakázány. Zákaz stanovený poslední větou čl. 93 odst. 3 je pouze zrcadlovým obrazem zákazu stanoveného čl. 92 odst. 1 Smlouvy a dává článku 92 skutečný obsah a praktický účinek. Závazný, absolutní a bezpodmínečný charakter zákazu stanoveného čl. 93 odst. 3 Smlouvy vyplývá z jeho znění, které nenechává žádný prostor na sebemenší výjimku, a z funkce, kterou plní při realizaci cílů článků 92 a 93 Smlouvy. Na podporu tohoto argumentu cituje Komise pasáže ze stanoviska generálního advokáta u výše uvedeného rozsudku ze dne 14. února 1990 Francie v. Komise.

Komise tvrdí, že má mezi orgány Společenství výlučnou pravomoc, pokud jde o podpory. Vnitrostátním aktům, kterými jsou zavedeny podpory, jež nejsou předem schváleny Komisí, chybí právní základ, neboť jsou zavedeny orgánem, který k tomu nemá pravomoc. Ustanovení čl. 92 odst. 2 čteno ve spojení s čl. 93 odst. 3 Smlouvy potvrzuje argument, že členský stát nemá žádnou pravomoc k tomu, aby udělil podporu mimo institucionální rámec Společenství. Z toho vyplývá, že posouzení slučitelnosti podpory se společným trhem ve smyslu čl. 92 odst. 1 alespoň pro období před případným rozhodnutím o slučitelnosti podpory nemůže pomíjet případné nedodržení zákazu zavedeného poslední větou čl. 93 odst. 3. Porušení této věty nutně povede k neslučitelnosti podpory, aniž by bylo možné dodatečně odstranit tento nedostatek, a to ani ze strany Komise, ani ze strany Soudního dvora, protože pojem společného trhu má obecnou působnost a pokrývá veškerá ustanovení Smlouvy a sekundárního práva. Podpora nemůže být slučitelná se společným trhem, pokud odporuje jiným ustanovením Smlouvy, než je článek 92. Je vyžadována shoda s čl. 93 odst. 3 stejně jako shoda s ostatními ustanoveními Smlouvy, které mají přímý účinek, a to s ohledem na uspořádání a cíle článku 93, a zejména na funkce, které má poslední věta odstavce 3 k zajištění dobrého fungování společného trhu (viz výše uvedené rozsudky ze dne 2. července 1974, Itálie v. Komise; ze dne 22. března 1977, Steinike, a ze dne 9. října 1984, Heineken).

14. Aby bylo možné zastavit porušování čl. 93 odst. 3 ze strany členských států, je potřeba vyložit tuto normu na základě jejího užitečného účinku. Právní jistota a jednotnost v uplatňování Smlouvy by měly být zajištěny zejména možností předat věc vnitrostátnímu soudu, který je povolán vyložit pojem podpory za účelem určení, zda státní podpora zavedená při nedodržení postupu předběžné kontroly podle čl. 93 odst. 3 měla být předmětem této kontroly (viz výše uvedený rozsudek ze dne 22. března 1977, Steinike).

Komise zejména zdůrazňuje, že podle jejího názoru má být pravomoc vnitrostátních soudů zachována, či dokonce posílena. Vnitrostátní soudy představují jeden z nejjistějších výsledků koncepce subsidiarity, a druhý pilíř, na kterém je založen systém kontroly podpor. Vnitrostátní soudy by ostatně nemohly zajistit vrácení protiprávně přidělených podpor, pokud by tyto soudy nemohly založit svůj úsudek na porušení absolutní a bezpodmínečné povinnosti členských států, uvedené v poslední větě čl. 93 odst. 3. Podniky, které utrpěly újmu na základě porušení zákazu uvedeného v poslední větě čl. 93 odst. 3 ze strany členského státu, by měly být chráněny co nejuplněnějšími zárukami, včetně vrácení podpor protiprávně vyplacených konkurenčnímu podniku a případné náhrady škod.

Komise by rovněž měla mít možnost prohlásit protiprávnost podpory na základě porušení poslední věty čl. 93 odst. 3. Komise by takto mohla využívat své pravomoci v některých případech a za určitých podmínek, například aby mohla zamezit protiprávnímu udělení individuálních podpor, to jest podpor, u nichž nouzová opatření, uznaná Soudním dvorem ve výše uvedeném rozsudku ze dne 14. února 1990, Francie v. Komise, nelze použít vzhledem k tomu, že se tento rozsudek týkal zejména systémů podpor.

15. Komise připomíná, že přímý účinek je nedělitelným a podstatným pojmem, je to původní vlastnost, která vymezuje určitá právní opatření ve vztahu k jiným. Judikatura Soudního dvora od počátku ozřejmuje přímý účinek jako nedílnou součást normy.

Relevantní judikatura Soudního dvora týkající se čl. 93 odst. 3 vyplývá z výše uvedených rozsudků ze dne 15. července 1964, Costa v. Enel; ze dne 19. června 1973, Capolongo; ze dne 11. prosince 1973, Lorenz; dále z rozsudků Markmann (121/73, Recueil s. 1511); Lohrey (141/73, Recueil s. 1527); a z výše uvedeného rozsudku ze dne 22. března 1977, Steinike. Vzhledem k povinnému a nezvratnému charakteru přímého účinku nemá Komise pravomoc

měnit oblast působnosti čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Rozhodnutí přijaté Komisí dne 9. října 1985 podle čl. 93 odst. 2 nemůže proto nikdy ovlivnit oblast působnosti zákazu podle čl. 93 odst. 3 a ještě méně omezit rozsah posuzovací pravomoci, kterou mají vnitrostátní soudy.

16. Komise konečně tvrdí, že jakmile je jednou zavedena bezpodmínečná povinnost dodržovat zákaz zavedený poslední větou čl. 93 odst. 3 a respektovat přímý účinek, který se s touto povinností pojí, případné rozhodnutí Komise, které povoluje podpory, jež byly protiprávně provedeny, nemůže změnit právní situaci zavedenou Smlouvou a nemůže ovlivnit pravomoc vnitrostátních soudů. Rozhodnutí Komise nemůže mít zpětný účinek a nikdy nemůže dodatečně odstranit protiprávnost zjištěného porušení zákona. Z toho vyplývá, že pokud vnitrostátní soud rozhodl o protiprávnosti podpor a vyžaduje jejich vrácení, dotýčný členský stát se musí podvolit rozhodnutí soudu.

Komise tvrdí, že si je vědoma rizika zrušení vnitrostátního opatření o podpoře vnitrostátním soudem kvůli porušení čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Proto by se mohlo stát, že Komise schválí podporu nebo spíše zachování podpory, jakožto věcně slučitelné se společným trhem, přičemž tato podpora je protiprávní kvůli porušení čl. 93 odst. 3, což je nezvratné pochybení. Jedná se o způsob přístupu, a nikoliv o právně podloženou pozici. Tento přístup má za cíl pouze vyhovět administrativním požadavkům Komise a je inspirován zejména zásadou úspornosti procesu. Cílem je vyhnout se dvěma návazným procesům k dosažení stejného výsledku. Tento způsob přístupu může být následující: jakmile členský stát obdrží konečné záporné rozhodnutí kvůli porušení čl. 93 odst. 3, měl by zahájit vymáhání protiprávní podpory a v případě, že si to přeje, oznámit současně Komisi projekt podpory, která je identická s neschválenou podporou. Po přijetí tohoto nového plánu týkajícího se podpory, která je věcně slučitelná se společným trhem, by Komise byla povinna dostatečně rychle schválit tuto podporu, například ve lhůtě 2 měsíců. Již započaté vymáhání by se tak stalo bezpředmětné, protože dotýčný podnik by si mohl ponechat (protiprávní) podporu tím způsobem, že by se jednalo o náhradu podpory, která je se společným trhem slučitelná a následně schválená Komisí.

17. Komise navrhuje, aby se na otázku položenou francouzskou Conseil d'État odpovědělo takto:

- „1) Zákaz stanovený poslední větou čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS ukládá členským státům bezpodmínečnou podmínku, jejíž nesplnění postihuje platnost opatření provádějících podporu.
- 2) Ustanovení poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS má přímý účinek a vytváří práva pro procesní subjekty, která musí být dodržována vnitrostátními soudy.
- 3) Kladné konečné rozhodnutí, přijaté Komisí podle čl. 93 odst. 2 a 3 Smlouvy o EHS, nemá zpětný účinek, a nemůže tedy odstranit chyby, které postihují platnost opatření provádějících podporu.“

Právní otázky:

¹ Usnesením ze dne 26. října 1990, které bylo doručeno Soudnímu dvoru dne 30. listopadu 1990, položila francouzská Conseil d'Etat v souladu s článkem 177 Smlouvy o EHS předběžnou otázku týkající se výkladu poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS.

2 Tato otázka vyvstala v rámci řízení o dvou žalobách předložených Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon. Tyto žaloby směřovaly ke zrušení mezirezortní vyhlášky ze dne 15. dubna 1985 (uvedené v *Journal Officiel de la République française* ze dne 20.4.1985), kterou se provádí výnos č. 84-1297 ze dne 31. prosince 1984 zavádějící poplatek ve prospěch ústředního výboru pro mořský rybolov, místních výborů pro mořský rybolov a Institut français de recherche pour l'exploitation de la mer (Francouzského výzkumného ústavu využívání mořských zdrojů), uveřejněné v *Journal Officiel de la République française* ze dne 12.1.1985.

3 Ze spisu vyplývá, že v roce 1982 informovala Komise Evropských společenství francouzské úřady o svém záměru zahájit řízení podle čl. 93 odst. 2 Smlouvy týkající se činností a zásahů Fonds d'intervention et d'organisation des marchés des produits de la pêche maritime et des cultures marines (dále jen „FIOM“) v oblasti mořského rybolovu. Na základě prvního prošetření informací předaných francouzskými úřady se Komise rozhodla zahájit předmětné řízení a vyzvala francouzskou vládu, aby předložila svá vyjádření, pokud jde o podrobná pravidla výběru zavedeného poplatku, zejména ve prospěch FIOM. Francouzské úřady odpověděly Komisi v září a v prosinci 1984, přičemž ji informovaly o přípravě nového nařízení zavádějícího poplatky ve prospěch FIOM. Toto nařízení bylo přijato dne 31. prosince 1984. Meziřesortní vyhláška, která stanovila výši těchto daní, byla přijata dne 15. dubna 1985. Svým dopisem ze dne 25. října 1985 oznámila Komise, že se rozhodla ukončit řízení zahájené v roce 1982, s výjimkou určitých aspektů činností FIOM, které nejsou předmětem řízení před Conseil d'État.

4 Žalobci v původním řízení napadli platnost meziřesortní vyhlášky ze dne 15. dubna 1985 z důvodu porušení zejména ustanovení poslední věty čl. 93 odst. 3 Smlouvy francouzskými úřady.

5 Francouzská Conseil d'État usoudila, že výklad tohoto ustanovení je nezbytný pro vyřešení sporu, a proto se rozhodla spor přerušit a položit Soudnímu dvoru otázku, zda

„... je třeba poslední větu čl. 93 odst. 3 Smlouvy ze dne 25. března 1957 vykládat tak, že ukládá orgánům členských států povinnost, jejíž nesplnění postihuje platnost opatření, jimiž je prováděna podpora, s ohledem zejména na následné nařízení Komise prohlašující tato opatření za slučitelná se společným trhem“.

6 Pro podrobnější popis skutkových okolností sporu v původním řízení, průběhu řízení a písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru se odkazuje na zprávu k jednání. Tyto údaje ze spisu jsou dále převzaty pouze v míře nezbytné pro úvahy Soudního dvora.

7 Ustanovení čl. 93 odst. 3 Smlouvy zní takto:

„Komise musí být včas informována o záměrech poskytnout nebo upravit podpory, aby mohla podat svá vyjádření. Má-li za to, že takový záměr není s ohledem na článek 92 slučitelný se společným trhem, zahájí neprodleně řízení podle odstavce 2. Dotyčný členský stát neprovede zamýšlená opatření, dokud Komise v tomto řízení nepřijme konečné rozhodnutí.“

8 Ke zhodnocení působnosti tohoto odstavce je třeba připomenout, že provedení systému kontroly státní podpory, jak vyplývá z článku 93 Smlouvy a příslušné judikatury Soudního dvora, přísluší Komisi a vnitrostátním soudům.

9 Pokud jde o úlohu Komise, Soudní dvůr stanovil ve svém rozsudku ze dne 22. března 1977, Steinike a Weinlig (78/76, Recueil s. 595, bod 9), že Smlouva tím, že organizuje prostřednictvím článku 93 stálý dohled a kontrolu podpor Komise, předpokládá, že uznání případné neslučitelnosti podpory se společným trhem je výsledkem příslušného řízení podléhajícího přezkumu Soudním dvorem, jehož zahájení je na zodpovědnosti Komise.

10 Pokud jde o vnitrostátní soudy, Soudní dvůr ve stejném rozsudku uvedl, že u nich může dojít k zahájení sporů, které vyžadují, aby vnitrostátní soudy vyložily či použily pojem podpory, uvedený v článku 92, za účelem určení, zda státní opatření zavedené bez dodržení postupu předběžné kontroly podle čl. 93 odst. 3 má, či nemá být této kontrole podrobena.

11 Účast vnitrostátních soudů je důsledkem přímého účinku, který má poslední věta čl. 93 odst. 3 Smlouvy. V tomto ohledu upřesnil Soudní dvůr ve svém rozsudku ze dne 11. prosince 1973, Lorenz (120/73, Recueil s. 1471), že okamžitá vynutitelnost zákazu zavedení stanovená tímto článkem se vztahuje na každou podporu, která je vykonávána bez oznámení, a v případě, že byla oznámena, je prováděna během předběžného období, a pokud Komise zahájí kontradiktorní řízení, až do konečného rozhodnutí.

12 S ohledem na předcházející úvahy je třeba usoudit, že platnost opatření provádějících podporu je ovlivněna tím, že vnitrostátní orgány jednájí v rozporu s poslední větou čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Vnitrostátní soudy musejí procesním subjektům, které mohou využít těchto nesplnění, zaručit, že z nesplnění budou vyvozeny všechny důsledky v souladu s jejich vnitrostátním právem, ať už se jedná o platnost opatření provádějících podporu, nebo o vymáhání finančních podpor udělených při nerespektování uvedeného ustanovení, nebo případných dočasných opatření.

13 Je pravda, že v rozsudcích ze dne 14. února 1990, Francie v. Komise (C-301/87, Recueil s. I-307) a ze dne 21. března 1990, Belgie v. Komise (C-142/87, Recueil s. I-959) neuznal Soudní dvůr Komisi pravomoc prohlásit podpory za protiprávní pouze z důvodu, že nebyla dodržena oznamovací povinnost, a bez toho, aby přezkoumala, zda pomoc byla či nebyla slučitelná se společným trhem. Tato zjištění nicméně nemají žádný vliv na povinnosti, které přísluší vnitrostátním soudům a které vyplývají z přímého účinku, jež byl přiznán poslední větě čl. 93 odst. 3 Smlouvy.

14 V tomto ohledu je třeba poznamenat, jak to učinil generální advokát v odstavci 24 svého stanoviska, že ústřední a výhradní role, kterou články 92 a 93 udělují Komisi pro uznání případné neslučitelnosti podpory se společným trhem, je zásadně odlišná od role, kterou má vnitrostátní soud v ochraně práv, jež požívají procesní subjekty na základě přímého účinku zákazu uvedeného v poslední větě čl. 93 odst. 3 Smlouvy. Zatímco Komise je povinna prozkoumat slučitelnost plánované pomoci se společným trhem, a to i v případech, kdy členský stát nedodržel zákaz provedení podpory, vnitrostátní soudy pouze chrání, do konečného rozhodnutí Komise, práva procesních subjektů vůči možným případným porušením zákazu uvedeného v poslední větě čl. 93 odst. 3 Smlouvy ze strany státních orgánů. Když tyto soudy přijmou rozhodnutí

v tomto směru, nevyjadřují se tím o slučitelnosti zavedení podpory se společným trhem, vzhledem k tomu, že toto konečné zhodnocení je ve výhradní pravomoci Komise, a podléhá kontrole Soudního dvora.

15 V druhé části své otázky se francouzská Conseil d'État ptá, jaký je případný důsledek konečného rozhodnutí Komise, která prohlašuje podporu za slučitelnou se společným trhem, na platnost aktů provádějících podporu.

16 V tomto ohledu je třeba uvést, že důsledkem konečného rozhodnutí Komise není dodatečné zrušení protiprávnosti prováděcích aktů, které byly neplatné z toho důvodu, že byly přijaty při porušení zákazu stanoveného poslední větou čl. 93 odst. 3 Smlouvy, protože v opačném případě by byl přímý účinek tohoto zákazu narušen a zájmy jednotlivců, které, jak je výše uvedeno, mají být chráněny vnitrostátními soudy, by nebyly brány v úvahu. Jakýkoli jiný výklad by vedl k podpoře nedodržování poslední věty čl. 93 odst. 3 dotýčným členským státem a zbavoval by jej jejího účinku.

17 Vezmeme-li v úvahu všechny tyto okolnosti, je třeba odpovědět na otázku položenou francouzskou Conseil d'État, že poslední větu čl. 93 odst. 3 Smlouvy je třeba vykládat tak, že ukládá orgánům členského státu povinnost, jejíž nedodržení ovlivní platnost opatření provádějících podporu, a že následný vliv konečného rozhodnutí Komise, které prohlašuje tato opatření za slučitelná se společným trhem, nemá za důsledek zrušení protiprávnosti neplatných úkonů.

K nákladům řízení

18 Výdaje vzniklé Komisi Evropských společenství, která předložila Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR

o otázce, kterou mu položila francouzská Conseil d'État usnesením ze dne 26. října 1990, rozhodl takto:

Poslední větu čl. 93 odst. 3 Smlouvy o EHS je třeba vykládat tak, že ukládá orgánům členského státu povinnost, jejíž nedodržení ovlivní platnost opatření provádějících podporu, a že následný vliv konečného rozhodnutí Komise, které prohlašuje tato opatření za slučitelná se společným trhem, nemá za důsledek zrušení protiprávnosti neplatných úkonů.